Architektúra 01 - Praveká architektúra, architrávový princíp, menhír, dolmen, kromlech :)

Typické znaky

Stavebné pokusy súviseli s celkovým spôsobom života a potrebou zabezpečiť si ochranu (pred nepriaznivým počasím a divou zverou).

Človek si v tomto období staval jednoduché príbytky z prírodných materiálov (drevo, lístie, zvieracia koža).

Z tohto obdobia sa zachovali megalitické stavby (pozostávajúce z veľkých balvanov), ktoré slúžili na kultové účely.

Prvýkrát bol využitý tzv. **architrávový princíp** (na dvoch alebo viacerých vertikálne stojacich kameňoch je v horizontálnej polohe umiestený ďalší kameň).

Rozlišujeme tri základné druhy megalitických stavieb:

- **menhír** - na výšku postavený, do zeme zapustený balvan,
- **dolmen** - dlhý balvan v horizontálnej polohe umiestnený na dvoch, prípadne viacerých na výšku stojacich balvanoch, architrávový systém)
- **kromlech** - ohraničenie kultového priestoru súborom menhírov alebo dolmenov, napríklad Stonehenge v Anglicku.

Doplnené a Spracované ako Maturitná otázka

Charakteristika pravekej architektúry

Praveká architektúra predstavuje najstaršie stavebné prejavy človeka, ktoré úzko súviseli so spôsobom života lovcov a zberačov. Hlavným cieľom stavieb bolo zabezpečiť **ochranu pred nepriaznivým počasím a divou zverou**. Ľudia využívali **jednoduché prírodné materiály**, ktoré mali k dispozícii (**drevo, lístie, zvieracie kože**). Tieto obydlia boli dočasné, prenosné a prispôsobené nomádskemu spôsobu života.

Najvýznamnejším architektonickým prínosom tohto obdobia je vznik **megalitickej architektúry**, teda stavieb z obrovských balvanov, ktoré mali prevažne **kultový a rituálny charakter** .

Architrávový princíp

V praveku sa prvýkrát objavuje **architrávový (trilitový) princíp**, t.j.konštrukcia, v ktorej **na dvoch alebo viacerých vertikálne stojacich kameňoch leží horizontálny preklad**.

Tento princíp sa stal základom neskoršej kamennej architektúry Egypta, Grécka aj Ríma.

Typy megalitických stavieb

Tri základné druhy megalitických stavieb:

Menhír. Typické znaky:

- jediný **vertikálne vztýčený balvan** zapustený do zeme,
- pravdepodobne slúžil ako orientačný bod, kultový symbol alebo pamätník,
- autorov nepoznáme (stavby vznikali kolektívne),

Dolmen. Typické znaky:

- **horizontálny balvan** uložený na dvoch alebo viacerých vzpriamených kameňoch,
- často slúžil ako **hrobka**,
- využíva architrávový systém,
- autorov nepoznáme,

Kromlech. Typické znaky:

- **kruhové alebo oválne ohraničenie** kultového priestoru z menhirov alebo dolmenov,
- najznámejším príkladom je **Stonehenge** v Anglicku,

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

- vznikol v niekoľkých stavebných fázach, autori nie sú známi (stavali ho praveké komunity).

Príklady pravekých architektonických diel

Stonehenge (približne 3000-1600 p.n.l.):

- nachádza sa v južnom Anglicku,
- ide o **kromlech** vytvorený z obrovských kamenných blokov,
- využíva **architrávový princíp**,
- slúžil pravdepodobne na **rituálne, astronomické a kalendárne účely**,
- autor: **neznámy** (stavba vznikala kolektívne v rámci viacerých kultúrnych etáp).

Dolmeny západnej Európy:

- rozšírené najmä vo Francúzsku, Írsku, Španielsku,
- slúžili ako **pohrebné komory,**
- autor: **neznámy**.

Menhíry v Bretónsku (Carnac):

- stovky menhirov zoradených v radoch,
- pravdepodobne kultové alebo astronomické miesto,
- autor: **neznámy**.

Stonehenge

Menhíry v Bretónsku (Carnac)

Význam pravekej architektúry

Praveká architektúra je dôležitá najmä preto, že:

- predstavuje **počiatky stavebného myslenia**,
- prináša prvé **konštrukčné princípy** (architráv),
- dokazuje **kolektívnu organizáciu práce**,
- odráža **duchovný život pravekých spoločností**,
- stala sa základom pre neskorší rozvoj monumentálnej architektúry.

Zhrnutie

Praveká architektúra je charakteristická jednoduchými obydliami z prírodných materiálov a monumentálnymi megalitickými stavbami, ktoré mali kultový význam. Najdôležitejším konštrukčným objavom je architrávový princíp. Medzi typické megalitické stavby patria menhíry, dolmeny a kromlechy, pričom najznámejším dielom je Stonehenge. Autori týchto stavieb nie sú známi, keďže vznikali kolektívne v rámci pravekých komunít.

- https://www.stonehenge-london-tours.com/about/
- https://francetoday.com/travel/the-menhirs-of-carnac/

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania